

KANCELARIA SENATU

BIURO KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

BKS/DPK-134/32449/16 MK

Warszawa, dnia 16 czerwca 2016 r.

P9-26/16

Nr: 32449	Data wpływu 22 marca 2016 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 13 czerwca 2016 r.

SPRAWY PRACOWNICZE

TEMAT

NIEDZIELA DZIEŃ WOLNY OD PRACY

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Stowarzyszenie Rodzin Katolickich Diecezji Legnickiej.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą w celu wprowadzenia niedzieli jako świątecznego dnia wolnego od pracy z jednoczesnym zakazem handlu w tym dniu.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Autorzy petycji postulują wprowadzenie zmian ustawowych mających na celu zakazanie handlu w niedzielę oraz wyeliminowanie w przepisach prawnych zwrotów niedookreślonych, umożliwiających pracodawcom tworzenie regulaminów czasu pracy zagrażających interesom pracowników i ich rodzin.

Zdaniem autorów petycji, obecna regulacja dotycząca niedzieli i świąt wymaga przebudowy i uporządkowania w celu stworzenia spójnego systemu uwzględniającego interesy obu stron tj. pracowników i przedsiębiorców.

Stowarzyszenie wnioskuje o: ścisłe określenie dopuszczalnej pracy niedzielnej w zależności od charakteru zatrudnienia, przebudowanie definicji pracy zmianowej oraz wprowadzenie dwóch dodatków za pracę w dni wolne.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 24 stanowi, że praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy. W art. 66 ust. 2 Konstytucja gwarantuje pracownikowi prawo do określonych w ustawie dni wolnych od pracy i corocznych płatnych urlopów; maksymalne normy czasu pracy określa ustawa.

Ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy (Dz. U. z 2015 r., poz. 90.) w art. 1 określa dni wolne od pracy, są nimi: 1 stycznia - Nowy Rok, 6 stycznia - Święto Trzech Króli, pierwszy i drugi dzień Wielkiej Nocy, 1 maja - Święto Państwowe, 3 maja - Święto Narodowe Trzeciego Maja, pierwszy dzień Zielonych Świątek, dzień Bożego Ciała, 15 sierpnia - Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny, 1 listopada - Wszystkich Świętych, 11 listopada - Narodowe Święto Niepodległości, 25 grudnia - pierwszy dzień Bożego Narodzenia, 26 grudnia - drugi dzień Bożego Narodzenia oraz niedziele.

Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1502) w art. 151⁹ § 1 stanowi, że dniami wolnymi od pracy są niedziele i święta określone w przepisach o dniach wolnych od pracy. W myśl § 2 cyt. artykułu za pracę w niedzielę i święto uważa się pracę wykonywaną między godziną 6.00 w tym dniu a godziną 6.00

w następnym dniu, chyba że u danego pracodawcy została ustalona inna godzina.

Zgodnie z art. 151^{9a} § 1 praca w placówkach handlowych w święta jest niedozwolona (także wtedy gdy święto przypada w niedzielę). Ustawodawca dopuszcza pracę w niedziele w placówkach handlowych przy wykonywaniu prac koniecznych ze względu na ich użyteczność społeczną i codzienne potrzeby ludności (art. 151^{9a} § 3).

Zakaz pracy niedzielnej nie obowiązuje: w razie konieczności prowadzenia akcji ratowniczej w celu ochrony życia lub zdrowia ludzkiego, ochrony mienia lub środowiska albo usunięcia awarii, w ruchu ciągłym, przy pracy zmianowej, przy niezbędnych remontach, w transporcie i w komunikacji, w zakładowych strażach pożarnych i służbach ratowniczych, przy pilnowaniu mienia lub ochronie osób, w rolnictwie i hodowli, przy wykonywaniu prac koniecznych ze względu na ich użyteczność społeczną i codzienne potrzeby ludności, w szczególności w: zakładach świadczących usługi dla ludności, gastronomii, zakładach hotelarskich, jednostkach gospodarki komunalnej, zakładach opieki zdrowotnej i innych placówkach służby zdrowia przeznaczonych dla osób wymagających całodobowych lub całodziennych świadczeń zdrowotnych, jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej zapewniających całodobową opiekę, zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku, a także w stosunku do pracowników zatrudnionych w systemie czasu pracy świadczonej wyłącznie w piątki, soboty, niedziele i święta (art. 151¹⁰).

Od 4 marca 2014 r. ustawa zezwala na pracę w niedziele i święta kiedy polega ona na świadczeniu usług z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej – w rozumieniu przepisów o świadczeniu usług drogą elektroniczną lub urządzeń telekomunikacyjnych – odbieranych poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli u odbiorcy usługi dni wymienione w art. 151⁹ § 1 – są dniami pracy. Zasada ta dotyczy także pracowników zapewniających możliwość wykonywania prac uzupełniających które są konieczne do świadczenia w komunikacji elektronicznej w dni powszednie (art. 151¹⁰).

Pracownikowi wykonującemu pracę w niedziele i święta przysługuje inny dzień wolny od pracy (art. 151¹¹):

– w zamian za pracę w niedzielę – w okresie 6 dni kalendarzowych przed lub po takiej niedzieli. Jeżeli nie jest to możliwe to pracownikowi przysługuje inny dzień wolny od pracy do końca okresu rozliczeniowego, a w razie braku możliwości udzielenia dnia wolnego ma prawo do 100% dodatku do wynagrodzenia za pracę w godzinach nadliczbowych przypadających: w nocy, w niedziele i święta niebędące dla pracownika dniami pracy oraz w dniu wolnym od pracy udzielonym pracownikowi w zamian za pracę w niedzielę lub

święto zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy;

– w zamian za pracę w święto – dzień w ciągu okresu rozliczeniowego, a w przypadku braku takiej możliwości pracownikowi przysługuje 100% dodatek do wynagrodzenia za każdą godzinę pracy.

W przypadku świadczenia pracy w święto przypadające w niedzielę stosuje się przepisy dotyczące pracy w niedzielę (art. 151¹¹ § 4).

Pracownik pracujący w niedzielę powinien korzystać co najmniej raz na 4 tygodnie z niedzieli wolnej od pracy. Nie dotyczy to pracownika zatrudnionego w systemie pracy, w którym praca jest świadczona wyłącznie w piątki, soboty, niedziele i święta (art. 151¹²).

PRACE LEGISLACYJNE:

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o dniach wolnych od pracy oraz niektórych innych ustaw wniesiony 24 marca 2016 r (druk sejmowy nr 435).

Proponowana regulacja miała na celu wprowadzenie skróconego do 4 godzin czasu pracy w Wielki Piątek oraz Wigilię. Wnioskodawcy projektu podnosili, że oba święta są wyjątkowo ważne dla chrześcijan i umożliwienie pracownikom krótszej pracy w tych dniach ułatwi przygotowanie się do ich obchodzenia.

Ponadto argumentowali, że Wigilia Bożego Narodzenia jest ustawowo wolnym dniem od pracy w: Bułgarii, Cyprze, Czechach, Danii, Estonii, Finlandii, Irlandii, Litwie, Łotwie, Słowacji oraz na Węgrzech. Natomiast drugi dzień Triduum Paschalnego jest dniem ustawowo wolnym od pracy w 15 państwach członkowskich Unii Europejskiej, tego dnia nie pracują: Austriacy, Brytyjczycy, Bułgarzy, Cypryjczycy, Duńczycy, Estończycy, Finowie, Hiszpanie, Holendrzy, Łotysze, Maltańczycy, Niemcy, Portugalczycy, Słowacy, Szwedzi.

Pierwsze czytanie projektu odbyło się na posiedzeniu Sejmu 13 maja 2016 r., podczas którego zgłoszony został wniosek o odrzucenie projektu ustawy w pierwszym czytaniu. Sejm wniosek przyjął w dniu 20 maja 2016 r.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

28 kwietnia 2016 r. powołano Komitet Inicjatywy Ustawodawczej Ograniczającej Handel w Niedziele zwanej „Wolną Niedzielą”, w jego skład weszli przedstawiciele związków zawodowych, organizacji pracodawców, organizacji pozarządowych oraz pracowników. Komitet podjął się przygotowania obywatelskiego projektu ustawy o ograniczeniu handlu w niedziele. Komitet uzyskał osobowość prawną 2 czerwca 2016 r. wraz z postanowieniem nr 14 Marszałka Sejmu RP o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu Komitetu. Obecnie zbierane są podpisy pod obywatelskim projektem ustawy, a po uzyskaniu 100 000 podpisów projekt zostanie wniesiony do Sejmu.

Z projektu zamieszczonego na stronie internetowej Komitetu wynika, że w niedziele będzie obowiązywał zakaz handlu oraz wykonywania innych czynności sprzedażowych¹ w placówkach handlowych oraz podmiotach świadczących usługi na rzecz handlu.

Autorzy projektu przewidzieli jednak pewne odstępstwa od przepisów regulujących te zasady, zakaz nie obowiązywałby m.in. w:

– dwie ostatnie niedziele w roku kalendarzowym przypadające przed świętami Bożego Narodzenia, przy czym jeżeli wigilia przypada w niedzielę to handel i wykonywanie innych czynności sprzedażowych są dozwolone tylko do godz. 14.00;

– ostatnią niedzielę przed świętami Wielkanocnymi;

– ostatnie niedziele stycznia, czerwca, lipca, sierpnia;

– placówkach handlowych, gdzie handel prowadzony jest wyłącznie przez przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną wykonującą we własnym imieniu działalność gospodarczą, z wyłączeniem przedsiębiorców działających w oparciu o umowę franczyzy lub umowę agencji;

– podmiotach świadczących usługi na rzecz handlu, gdzie inne czynności sprzedażowe wykonywane są przez przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną wykonującą we własnym imieniu działalność gospodarczą z wyłączeniem przedsiębiorców działających w oparciu o umowę franczyzy lub umowę agencji lub za zgodą zatrudnionego w limicie 24 niedziel przypadających w roku kalendarzowym;

– na stacjach paliw płynnych nie sprzedających innych towarów niż produkty naftowe i gazowe;

– na stacjach paliw płynnych, w których sprzedaż towarów odbywa się w lokalu handlowym znajdującym się w budynku przeznaczonym do obsługi klientów stacji paliw płynnych i powiązany bezpośrednio z infrastrukturą techniczną służącą do magazynowania i dystrybucji paliw płynnych o powierzchni handlowej przeznaczonej na ekspozycję i sprzedaż towarów nieprzekraczającej 80 m², a w przypadku stacji paliw płynnych znajdujących się w miejscach obsługi podróżnych (MOP) zlokalizowanych przy autostradach o powierzchni nieprzekraczającej 150 m²;

– placówkach handlowych piekarniczo-ciastkarskich zlokalizowanych przy zakładach produkcyjnych prowadzących sprzedaż produktów i wyrobów własnej produkcji do godz. 13;

¹ Inne czynności sprzedażowe – należy przez to rozumieć sortowanie, klasyfikowanie, składanie towarów oraz wyrobów, butelkowanie, pakowanie, dzielenie na mniejsze partie i przepakowywanie towarów i wyrobów w celu dystrybucji w mniejszych partiach, wykonywanie magazynowania produktów i towarów, czyszczenie i suszenie produktów spożywczych, ich gotowanie, zamrażanie i konserwowanie oraz wykonywanie czynności inwentaryzacyjnych.

– jednokondygnacyjnych, niepodpiwniczonych kioskach nieprzekraczających 50 m² powierzchni użytkowej, w których sprzedaż prasy, biletów komunikacji miejskiej, wyrobów tytoniowych, kuponów totalizatora sportowego stanowi minimum 30% miesięcznego obrotu placówki rozumianego jako dochód ze sprzedaży;

– placówkach handlowych prowadzących sprzedaż pamiątek, upominków i dewocjonałów, w których sprzedaż tych produktów i wyrobów stanowi minimum 30% miesięcznego obrotu placówki rozumianego jako dochód ze sprzedaży;

– aptekach i punktach aptecznych;

– placówkach handlowych zlokalizowanych w zakładach hotelarskich, zakładach opieki zdrowotnej i innych placówkach służby zdrowia przeznaczonych dla osób, których stan zdrowia wymaga całodobowych lub całodziennych świadczeń zdrowotnych oraz zakładach prowadzących działalność w zakresie kultury, oświaty, turystyki i wypoczynku;

– placówkach handlowych nieprzekraczających 25 m² powierzchni użytkowej usytuowanych w obiektach do obsługi pasażerów tj. w portach lotniczych, dworcach autobusowych i kolejowych, na promach i morskich statkach handlowych, statkach powietrznych, platformach wiertniczych i innych budowlach morskich, miejscach obsługi podróży;

– w kwaciarniach nieprzekraczających 50 m² powierzchni użytkowej, w których sprzedaż kwiatów stanowi minimum 30% miesięcznego obrotu placówki rozumianego jako przychód ze sprzedaży;

– na platformach i portalach internetowych świadczących usługi w zakresie sprzedaży towarów, które nie powstały w efekcie działalności produkcyjnej.

Za naruszenie przepisów ustawy tj. dopuszczenie do handlu lub wykonywania czynności sprzedażowych w niedziele oraz wigilię Bożego Narodzenia i Wielką Sobotę autorzy projektu przewidzieli sankcje w postaci: grzywny, kary ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności.

Przedsiębiorca – mocą ustawy wyłączony z zakazu handlu i wykonywania innych czynności sprzedażowych w niedziele – będzie zobowiązany do składania deklaracji finansowych o wysokości osiąganego przez firmę obrotu.

INFORMACJE DODATKOWE:

Ustawa z dnia 24 stycznia 1991 r. Kodeks pracy zabrania pracy w placówkach handlowych jedynie w święta, natomiast w niedziele praca w placówkach handlowych jest dozwolona. Jedynym wyjątkiem od tej zasady jest sytuacja gdy święto przypada w niedzielę.

Przepisy ustawowe zakazujące handlu w święta, weszły w życie 26 października

2007 r., a pierwszym dniem objętym zakazem był dzień Wszystkich Świętych - 1 listopada 2007 r. Ustawa zakazuje pracy w święta osobom zatrudnionym na podstawie stosunku pracy w placówkach handlowych, z wyłączeniem aptek i stacji benzynowych jako instytucji wyższej użyteczności publicznej. Ponadto według interpretacji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, handel w dni świąteczne może być prowadzony przez właścicieli jednoosobowych firm, osoby zatrudnione na umowy cywilnoprawne (umowa zlecenia), a także franczyzobiorców oraz zatrudnionych na podstawie umowy agencyjnej.

W Senacie VIII kadencji rozpatrywana była petycja (**P8-12/13**) dotycząca podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu ustanowienia niedzieli jako świątecznego dnia wolnego od pracy, z jednoczesnym zakazem handlu w tym dniu. Petycja została wniesiona przez: osoby fizyczne Martę O. i Wacława L. oraz przez Walne Zebranie Delegatów Regionu Podlaskiego NSZZ „Solidarność” oraz Radę Oddziału Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” we Wrocławiu. Autorzy petycji postulowali wprowadzenie zmian ustawowych mających na celu zakazanie handlu w niedziele oraz wyeliminowanie z przepisów niedookreślonych zwrotów, umożliwiających pracodawcom tworzenie regulaminów czasu pracy zagrażających interesom pracowników i ich rodzin. Ich zdaniem wprowadzenie zakazu niedzielnego handlu, wzorem innych krajów europejskich, które nie odczuły ujemnych skutków tych rozwiązań, nie zagroziłoby także polskiej gospodarce.

Senacka Komisja Praw Człowieka, Praworządności i Petycji 6 sierpnia 2013 r. rozpatrzyła petycję oraz przeprowadzona została dyskusja. Senatorowie w głosowaniu zdecydowali o niepodjęciu dalszych prac nad petycją oraz o przekazaniu jej do komisji sejmowych, w celu wykorzystania postulatów petycji podczas prowadzonych w Sejmie prac nad poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy wniesionym przez grupę posłów: PIS, PSL, SP, PO oraz niezrzeszonych (druk sejmowy nr 1612).

Regulacja miała na celu wprowadzenie zakazu pracy w placówkach handlowych w każdą niedzielę. Jednocześnie projektodawca chciał zagwarantować możliwość zapewnienia podstawowych potrzeb społecznych poprzez propozycję by w niedziele i święta pracowały stacje benzynowe. Wnioskodawcy w uzasadnieniu do projektu podnosili, że ustawowe gwarancje otrzymania za pracę w niedzielę innego dnia wolnego od pracy nie są wystarczającą rekompensatą i nie zapewniają pracownikom zatrudnionym w handlu możliwości integracji z rodziną. Praca w niedzielę w placówkach handlowych, zwłaszcza kobiet, które stanowią większość zatrudnionych w handlu, a jednocześnie pełnią odpowiedzialne funkcje w życiu rodzinnym i wychowywaniu dzieci, jest przez znaczną część społeczeństwa oceniana negatywnie. Zdaniem autorów projektu nie skutkowałoby to

zmianami we wpływach z podatków VAT, CIT, PIT i akcyzy, a także nie spowodowałyby wzrostu bezrobocia. Ostatecznie projekt ustawy został odrzucony w pierwszym czytaniu 21 marca 2014 r. na 64. posiedzeniu Sejmu.

Analiza europejskich przepisów prawnych dotyczących możliwości handlu w niedziele prowadzi do wniosku, że problem ten uregulowany jest bardzo różnorodnie i zależy najczęściej od decyzji władz krajowych lub przyjętego od lat zwyczaju. Zakupy w niedzielę praktycznie bez ograniczeń, zarówno w małych jak i dużych sklepach można robić w Bułgarii, Chorwacji, Cyprze, Czechach, Danii, Estonii, Finlandii, Hiszpanii, Irlandii, Litwie, Łotwie, Malcie, Polsce, Portugalii, Rumunii, Słowacji, Słowenii, Szwecji, Włoszech i Wielkiej Brytanii.

W Niemczech od czasu reformy federalnej w 2006 r. kompetencje prawne dotyczące ustalania czasu otwarcia sklepów zostały przekazane poszczególnym krajom związkowym (landom) Republiki Federalnej Niemiec. Handel w niedzielę jest dozwolony jedynie w wyjątkowych przypadkach, który stanowią regiony turystyczne kraju oraz miasto Berlin.

Częściowe restrykcje mają Belgia, Francja, Grecja, Holandia, Luksemburg, Holandia i Węgry. W Holandii sprawy niedzielnego handlu regulują przepisy lokalne. W gminach położonych głównie w tzw. holenderskim pasie biblijnym (centrum kraju, gdzie rządzą protestanci konserwatyści) handel w niedzielę jest zakazany. W innych rejonach kraju nie ma ograniczeń. W Belgii w niedziele i święta mogą być otwarte tylko małe sklepy. Przepisy stanowią, że piekarnie w tych dniach mogą pracować od 7 do 12, a sklepy mięsne od 8 do 12. Ograniczenia w niedzielnym handlu obowiązują również we Francji. Hipermarkety w ogóle nie mogą się w tym dniu otwierać, a supermarkety w dużych miastach lub regionach turystycznych pracują tylko od 9 rano do 13 pod warunkiem, że prowadzą dział spożywczy. W Grecji w niedziele i święta otwarte są tylko małe sklepy. Duże markety mogą prowadzić handel w siedem wybranych niedziel w roku, trwają jednak przymiarki do liberalizacji tych zasad. W Szwecji od 30 lat nie ma ustaw regulujących czas pracy sklepów, supermarkety w dni powszednie pracują do godz. 20.00 lub 21.00, natomiast centra handlowe są otwarte w soboty i niedziele do godz. 16.00.

W Wielkiej Brytanii - w Anglii, Walii i Irlandii Północnej - w niedzielę i święta wielkie markety spożywcze mogą być otwarte jedynie przez kilka godzin. Te ograniczenia nie dotyczą Szkocji, gdzie decyzje dotyczące czasu pracy sklepów należą do władz lokalnych.

Od 9 marca 2015 r. na Węgrzech w niedzielę mogą pracować tylko sklepy rodzinne (a więc właściciel lub jego najbliżsi) o powierzchni do 200 m². Wyjątkiem jest okres przed Bożym Narodzeniem sieć handlowa może wtedy prowadzić handel bez ograniczeń. Większe

sklepy mogą też wybrać jedną niedzielę w roku, w którą będą otwarte. Choć w Chorwacji i Włoszech nie obowiązują żadne zakazy, sklepy spożywcze zazwyczaj pozostają zamknięte w niedziele, ewentualnie otwierają się na kilka godzin po południu. Również w Hiszpanii nie ma zakazu handlu w niedzielę, sprawę regulują jednak władze lokalne i określają handlowy kalendarz, zgodnie z nim sklepy są otwarte w pierwszą niedzielę miesiąca oraz w niedziele poprzedzające święta.

OPRACOWAŁA

Marzena Krysiak

DYREKTOR

Anna Pomianowska-Bąk